

Advokato M.M. nuomonė dėl VRK atsiliepimo į prašymą atnaujinti bylą.

Mano vertinimu, remiantis Lietuvos Respublikos piliečių referendumo iniciatyvinės grupės prašymu dėl proceso atnaujinimo ir Vyriausiosios rinkimų komisijos (VRK) atsiliepimu, darytina išvada, kad VRK pateiktas atsiliepimas nėra pakankamas pagrindas atmesti prašymą.

Visų pirma, VRK atsiliepime nėra atsakyta į esminius pareiškėjos iškeltus argumentus, susijusius su teismo motyvų netikėtumu, peržengta bylos nagrinėjimo apimtimi ir rungimosi principo pažeidimu. VRK apsiribojo bendro pobūdžio paaiškinimais apie teismo veikimą ex officio, tačiau visiškai nesureagavo į konkrečius pareiškėjos nurodytus faktus, kad teismas rėmėsi motyvais, kurie niekada nebuvo bylos ginčo dalykas – nei pareiškėjos skunde, nei VRK atsiliepime, nei pačiame VRK sprendime.

Taip pat pažymėtina, kad VRK atsiliepime pripažįstama, jog 2025 m. gegužės 22 d. posėdžio protokole buvo padaryta techninė klaida – praleistas žodis „sprendimas“, tačiau tuo pačiu neigiamą, kad tai yra reikšminga naujai paaiškėjusi aplinkybė, galinti turėti įtakos proceso atnaujinimui. Tokia pozicija yra prieštaringa. Jeigu klaida egzistuoja ir ji pripažįstama, vadinasi, ji turėjo būti tinkamai įvertinta teisme bylos nagrinėjimo metu, o kadangi nebuvo, tai suponuoja būtinybę iš naujo įvertinti šios aplinkybės reikšmę. Juo labiau, kad šios aplinkybės – tiksliau, jų prasmė ir galimos teisės pasekmės – iki teismo sprendimo pareiškėjai nebuvo žinomos. Todėl šią informaciją būtina laikyti naujai paaiškėjusia esmine bylos aplinkybe, kaip tai numato Administracinių bylų teisenos įstatymo 156 straipsnio 2 dalies 2 punktas.

Dar vienas svarbus aspektas, į kurį VRK atsiliepime iš esmės nereaguojama – tai teismo priimto sprendimo grindimas motyvais, kurie išeina už teismo kompetencijos ribų. Pareiškėja aiškiai nurodė, kad teismas ėmėsi konstitucinės kontrolės funkcijų, kurios pagal Konstitucijos 102 straipsnį išimtinai priklauso Konstituciniam Teismui. Teismas vertino siūlomos Konstitucijos pataisos turinį ne tik teisėtumo požiūriu, bet ir vadovavosi geopolitiniais samprotavimais, rėmėsi ES teisės normomis, kurios bylos šalių nebuvo pateiktos vertinimui ir kurios nebuvo šio ginčo objektas. Tokiu būdu teismas peržengė ne tik bylai aktualius klausimus, bet ir savo konstitucinius įgaliojimus, o tai, kaip ne kartą yra pasisakęs ir Konstitucinis Teismas, yra negalima ir sudaro rimtą pagrindą proceso atnaujinimui.

Pareiškėjos pateikti argumentai dėl pilietybės kaip leistino diferenciacijos kriterijaus taip pat liko VRK atsiliepime neatsakyti. Teismas, spręsdamas dėl tariamo Konstitucijos 29 straipsnio pažeidimo, neįvertino nei Konstitucijos nuostatų, kurios jau dabar diferencijuoja piliečius nuo kitų asmenų (pvz., 9, 33, 34, 38, 55, 147, 148 str.), nei tarptautinės praktikos, nei Europos Sąjungos Teisingumo Teismo jurisprudencijos,

kurioje akcentuojama, kad nevienodas traktavimas savaime nėra diskriminacija, jei jis grindžiamas objektyviais ir pateisinamais kriterijais. Tai, kad teismas nepagrįstai identifikavo diskriminaciją, kuri iš esmės buvo teisėtai taikoma konstituciškai pagrįsta diferenciacija pagal pilietybę, dar labiau sustiprina įtarimą, kad sprendimas buvo grindžiamas daugiau ideologinėmis ir politinėmis nuostatomis nei teisiniais argumentais.

Be to, VRK atsiliepime teigiama, kad pareiškėja nepateikė kitų analogiškų bylų, kurios patvirtintų teismų praktikos nevienodumą. Tačiau tuo pat metu VRK pati nepateikė jokių kitų bylų ar sprendimų, kurie patvirtintų, jog tokia praktika – t. y. kad teismas gali išplėsti bylos nagrinėjimo ribas, priimti sprendimus dėl Konstitucijos pataisų turinio ar spręsti apie galimus ES teisės pažeidimus, neįtraukus šalių į diskusiją – egzistuoja ir yra laikoma teisinga. Toks argumentavimo nebuvimas tik patvirtina, kad šiuo metu egzistuoja rizika, jog teismų praktika šioje srityje yra formuojama klaidinga kryptimi, o tai sudaro pagrindą proceso atnaujinimui pagal ABTĮ 156 straipsnio 2 dalies 12 punktą.

Atsižvelgiant į visus šiuos aspektus, darytina išvada, kad VRK atsiliepime nepaneigti pagrindiniai pareiškėjos prašymo teisiniai argumentai. Priešingai – jų neįvertinimas arba ignoravimas tik patvirtina pareiškėjos pozicijos pagrįstumą ir poreikį proceso atnaujinimui, siekiant ištaisyti esminius procesinius ir materialinės teisės pažeidimus, kurie ne tik pažeidė šalių teises, bet ir sukūrė teisinio neapibrėžtumo situaciją dėl tautos, kaip suvereno, teisės į konstitucinę iniciatyvą.